

Portre

"NETİCE İTİBARIYLA" HEKİMLER ve TOPLUMSAL MUTASYON

Dr. Özcan Baripoğlu*

1980'den sonra her geçen gün her açıdan erozyona uğrayan hekimlik disiplini, artık çoğumuzun ruh sağlığını etkileyen mesleki doyumsuzluk, ekonomik güçsüzlük, bilimsizlik pratiği olarak karşımıza çıkıyor. Bir zamanlar ülkenin en gözde mesleği olan hekimliğin çok kısa bir sürede gözden düşme nedenleri oldukça trajik bir tarihsel döneme takabül etmektedir; ve transformasyon dönemi en pahalı faturayı hekimlere ödetmektedir.

Daha çocukluk döneminde "büyüyünce doktor olacak, bizden de para almayacak inşallah" türü temennilerle doktor-para ilişkisinden belli, belirsiz haberdar olan bizler hekim olmanın "güçlü olmak" demek olduğunu çevremizdeki örneklerden gözlemliyorduk. Öğrencilik döneminin başarılarına koşut olarak, gelecekle olan ilişkimiz hekimlik bazında bizim dışımızda gayri-iradi olarak kullanıyor bütün umutlarımız, beklentilerimiz, bazıları için çocukluk çağının yoksunlukları, doktor olmanın sağlayacağı "güç"e endeksleniyordu.

Tıp fakültesini kazandığımız zaman ailelerimizin yaşadığı mutluluk tabloları, hatta bu coşkunun yakın çevremizi etkileme derecesi, adım attığımız mesleğin toplumsal statü çatisının ne kadar yüksek olduğunun gösterge-siydi. Dahası bazılarımızın annesi tıbbiyeyi kazanmak için adaklar adıyor, bazıları ise kazandığımız için mevlitler okutuyordu. Daha fakülteye kayıt bile olamadan adımız yerini "Doktor" kelimesine terk ediyordu. Aslında bu tablo "paçayı yırtma" anlayışının toplumsal projeksiyonundan başka birşey değildi.

Fakültenin ilk yıllarından itibaren bizi kuşatan yoğun ders yüküyle birlikte yeni bir yaşam biçiminin hissetmeden etki alanına giriyorduk. Artık bir tıbbiyeli gibi düşünmek, davranmak gerekiyordu. "Artık altı yıl boyunca sosyal faaliyetlerinden fedakarlıkta bulunmak zorundayız çocuklar" diye rahmetli Altan Günalp hocadan ilk dersimizi alıyor ve bu tespitin ne kadar önemli olduğunu ileride yaşayarak öğreniyorduk.

Dökülen saçlar, ilerleyen gözlük numaraları, uykusuz geceler hep o beklenen, elimizi uzattığımızda elde edeceğimiz gün gibi aşikar yakın geleceğe odaklanıyordu.

Tıp dışı ortamlarda tıbbiyeli olduğunu hissettiren bir, iki sözcük ya da mizansen insanların sizi onore etmelerini koşullandırıyor ve bu sahneler daha ilk zamanlardan itibaren doyum aracı haline geliyordu. Bunun yanında hekim-insan-toplum ilişkilerinde en duyarlı, en insani, en delikanlı duygu ve düşüncelerimiz, büyüklerimiz tarafından müstehzi bir ifadeyle karşılanıyor ve yaşla ilişkili geçici bir heyecanlanma olarak değerlendiriliyordu.

1980'de harbiyelilerin kendilerine özgü kurtarma hareketi neticesinde hekimler vatani dört bir yanına dağıtılırken aydınlık geleceğimiz ilk kez travmaya maruz kalıyordu.

Fakülte yılları boyunca tanı-tedavi bazında hep kar/zarar, en az/en etkili, efektif/nonaktif karşıtlığı esasına göre biçimlenen hekimlerde bunun sonucunda pragmatist, oportünist eğilimlerin kabarması zor olmu-yordu. Böylece daha mecburi hizmet günleri başlamadan, mecburi yerlerden kurtulmak, yırtmak için hesaplar yapılıyor hatta ortada fol yok yumurta yokken, birden bire evlenen son sınıf öğrencilerinin sayıları patlama gösteriyordu. Hatta sağlık raporu alarak özel kuraya tabi olan hekimlerdeki artış, sayısal olarak genç hekimlerin neredeyse 1/4'inin astım yada kronik akciğer hastalığı tanısı aldığını gösteriyordu. Hekimler arasında böyle ciddi (!) bir sağlık problemi varken bakanlığın bu konuda hiç bir önlem (!) almaması ülkemizin traji-komik realitelerinden sadece biriydi.

Hiçbir idari-siyasi torpili bulunmayanlar paşa, paşa mecburi hizmetin yolunu tutarlardı. Daha oraya gitmeden oradan kurtulmaya koşullandıkları için finalde üretilen hekimlik pratiğinin verimi de düşük oluyordu. Kimse sağlık hizmetlerini poliklinik dışına taşıymıyor, bunu kendi açısından zaman kaybı olarak değerlendiriyordu. Hizmetler merkezi idare ile gayrikanuni bir anlaşma zemini içinde yürütülüyordu. Bu ahval ve şerait içinde mecburcu hekimler şöyle bir tablo yaratıyorlardı:

-Pratisyenler için TUS'a hazırlanmak

-uzmanlar için buldukları yerin tıbbi piyasadan maksimum payı alabilme mücadelesi içinde geçerken,

-bir başka grup ise herbiri orta sınıf ailenin çocukları olarak büyüyen mülki amirler ve eczacılarla koalisyon kurarak muhabbet ağırlıklı bir ilişki inşa ediyorlardı.

-bayan hekimler ise hemşire ve ebelere isim-

leriyle hemşire ve ebenin ise "Doktor Hanım" diye hitap ettiği, ayrı bir statükocu bir dialog koyuyorlardı.

1983'de yükselen yeni değerlerin Orta-Doğu şubesi ANAP küreselleşen, globalleşen, şeyleşen dünyanın asker sultası altındaki Türkiye'sinde iktidara geliyor ve "transformasyon" döneminin şalterini indiriyordu. Bu dönemde ne Cumhuriyet rejiminin mirasçileri olan mülkiyelilerin, nede eğitimin özü konservatif olan tıbbiyelilerin yeri vardı.

Bu dönem teknoloji, bilişim, finans dönemiydi.

Her adımda içi boşaltılmış bireyi öne çıkaran ve her türlü dayanışmayı "out" kılan bir söylem egemen hale gelirken "yuppie" olmanın dayanılmaz cazibesi medya bobmardımanı ile insanlara dikte ediliyordu. Hekimler ise bir şaşkınlık atmosferini yaşıyorlardı. Öyle yabancı şeyler gündemdediki, bunu yanında ücretler ve toplumsal konum hep geriliyordu. Bir başka fakülteliler grubu ülkenin nabzını ele geçiriyordu. Koşullar hekimleri tarihsel olarak hiç hoşlanmadıkları memur statüsüne sokuyordu. Vizyon artık değişiyordu.

İşte 2000 li yıllara doğru ortaya çıkan bazı hekim tiplerini:

1. Hala Elit Olabilenler: Bu grup paranın para, doktorun doktor olduğu zamanlarda yükünü tutmuş, bugün tuzu kuru, ülkenin yaşadığı değişimlerin etkilemeyeceği, yaşam standardını değiştiremeyeceği hekimler grubu olup magazin basının gözbebeği eski toprak hekimlerdir. Özellikle İstanbul hekimler borsasındaki değerleri yüksek seyretmektedir. Tenis merakları yüzünden, ilaç firmalarının tenis turnuvası düzenlemelerine sebebiyet vermişlerdir.

Hobileri ekstrem, beğenileri uçuktur.

2. Yitik Hekimler: Bir önceki grup gibi olmayı düşlerken kendi yağıyla kavrulmayı öğrenmeye başlayan tüketicilik sınırı arabasının bir sonraki modelini zorlayan, lüks mağazalardan mevsim sonu indirimini bekleyerek yine de marka merakından vazgeçmeyen, mutlaka tatil yapan, ertelemeyen, aklınıza gelen tüm festivalleri izlemeyi kendilerine zevk-dert edinen, caz-rock dinlemeyi kalite bir müzik setiyle beraber düşünen, değişik içkilerin tadınımadını, herşeyini bilen Rolex marka saatin özellikleri konusunda abartısız, bir saatin üzerinde konuşabilme yeteneği gösteren metropol kökenli genç, dinamik, heyecanlı hekimler grubudur. Son günlerde "oynatmaya az kaldı doktorum nerde" şarkısıyla göbek attıkları rivayet alınmaktadır.

3. Hacı Ağa Hekimler: Orta nüfusa sahip bir taşra kentinde muayenehane hekimliği yapip,

iyi para kazandığı için oradan ayrılmayıp çocukları mutlaka o ilin Anadolu Lisesi'nde okuyan Mazda-Reno 21-Toyoto serisinden arabası olup hafta sonları kentin periferindeki görece lüks balık-et lokantalarından birinde yemek yemeği, böyle stres atmayı gelenek haline getirmiş, mutlaka iki üç meslekdaşıyla iyi ailevi bağları olan, yaz tatilini aksatmamaları bir yana çoğunlukla söz konusu kentte yazlık bir evi bulunan ve gelir düzeyleri eşlerinin takılarından belli olabilen uzman hekimler.

Kendilerine yetecek kadar ve çocuklarının geleceğini garanti altına alacak kadar mal varlıklarının olması dışında gelecek kaygıları yoktur. Ülkenin yarınını belirleyecek toplumsal dinamiklerin nasıl tezahür ettiği onları ırgalamaz.

4. Tasaları TUS Hekimler: Hedefleri ne olursa olsun uzmanlıktır. Son yıllarda Hacettepe ders notları ve bunların kitaplaştırılmış halleri dışında kitap okuduklarını düşünmek bile müthiş iyimserliktir. "Ne dokturusunuz" türü sorulara yanıt vermekte karşılaştıkları ruhsal sıkıntı çekilecek şey değildir. Ama kader işte!

Onlar için Tıp Tussallaşmıştır.

5. Örgütçü Hekimler: Hekimliğin toplum-bilimsel boyutlarını öğrencilik döneminden itibaren izleyen genellikle tabip odalarındaki aktivitelerde bulunmayı sosyal bilinç sosyal hobi harmonisi içinde devam ettiren, fakülte yıllarından birbirini tanıyan arkadaş gruplarının oluşturduğu, okuyan-okumayan, politikasever, sanatsever, si-gara çöksever, toplu yemekte mutlaka hep bir ağızdan şarkı-türkü söyleyen, şiir okumayı ihmal etmeyen, ittifaksever, ittifak bozar, eleştiri-özeleştiri mekanizmalarını kullanarak dürüst, finalde kendi bildiğinden şaşmayacak kadar anti dürüst olan, demokrat, antidemokrat, hipokrat, bazen ulaşılamayacak kadar aristokrat bazen de mütevazılığı karşısında ezilmeye yol açabilecek kadar hakikat. Homojenliği içinde heterojen olabilmeyi en iyi biçimde becerebilen hekimler grubudur.

6. Şutör Hekimler: Hergün, her saat hep aynı sıkıntıları hep beraber yaşadıkları halde birbirlerine hasta şutlamayı becerdiklerinde haz duyan, kıdemli asistanından gördüğü muameleden asabileşen ama aynısını çömezine uygulamaktan çekinme duymayacak kadar militerleşen asistan hekimler. Bireysel kurtuluş umutlarının en yoğun olarak yaşandığı, özü itibarıyla geçiş dönemi hekimliği olduğundan olsa gerek kategorize edilmesi zor bir grup olup akibetleri uzman olduklarında netleşecektir.

7. "Derhal Efendim" ci Hekimler: T.C. devletinin varlığını ve bölünmez bütünlüğünü hekimler bazında temsil eden yönetici hekimler grubunun

işi sanıldığıının aksine, hiçte kolay değildir. Çünkü çoğu zaman aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık durumuyla karşı karşıya kalırlar. Anlık tereddütleri aşağı tükürmekle nihayetlenir. Sonuçta yukarıyı ile olan fikri ilahi bağlaşıkları devam eder.

Bu grubun değişik bir türevi ise Belediye Başkanı olan hekimlerdir. Bu başkan hekimlerden bazılarının "vatan aşkı" uğruna parti değiştirip sağlık bakanı olması hekimlik camiası adına kazanılmış bir mevziin işaretidir. Fakat daha ilk günden bu mevziden yağın kurşunların hekimleri hedef alması, tanrı şahittir sadece rastlantısaldır (!).

8. Beynamaz Hekimler: Bu gruptaki hekimler son 10 yıllık trendin sonuç itibariyle en çarpıcı komponenti oluştururlar. Doğramacı'nın YÖK düzeniyle kendilerine tanıdığı kadrolaşma olanakları nedeniyle ona duydukları oportünist sevgi-saygı türban konusundaki tartışmalarla ya da Doğramacı'nın görüntüdeki "batıcı" izlenimi yüzünden yerini ambivalan duygulanımlara bırakmıştır. Ama Doğramacı hala onlar için çalışmakta ve Türk-İslam sentezinin tüm üniversitelerde kök salması için TBMM'deki müttefikleriyle koalisyon hükümetinin erkini aşan bir güç sergileyebilmektedir. Aslında bu gruptaki hekimlere sorsanız çoğu Doğramacı'nın "Mason" olduğunu iddia eder ama bir masonun kendilerine yarattığı dokunulmazlıklarla dolu bir eylem serbestisinden de asla rahatsız olmazlar.

Türk-İslam sentezi olanlar için, bir menfaatler manzumesidir. Titreyip kendilerine dönmelerle, haddini bilip torniston yapmalarla dolu eylemsel tarih bilincidir.

9. Abidik Gubidik Hekimler: Bu hekimler pragmatizmin en uç, en elit, en rafine kısmını oluşturan akademisyen hekimlerdir. Bu ülkenin üniversiteleri hoyrat ellerde pazarlanırken seslerini çıkarmamışlardır. Yan odadaki arkadaşı 1402 ile üniversiteden atılırken gözlerini kapatmışlar, kulaklarını tıkamışlardır. Koşullar biraz yumuşamaya başlayınca ise gazetelerde akademik kimlikleriyle ahkam kesmişlerdir. Bilgilerini kısırlaştırın, zihinlerini tüccarlaştırın YÖK düzenine karşı gıkları çıkmamıştır. Muayenehanelerine gidecekleri saat yaklaştığında kasıttan ellerinin soyulduğunu söylerler.

Bilimsel güçler çeviri-adaptasyon yetenekleriyle orantılıdır. Bilgi üretmeyi başkalarına havale etmişlerdir. Öyleki çoğu profesör olmanın mutluluğunu tam olarak duyamayacaklardır. Çünkü çoğu bunu hak etmediklerini bal gibi bilmektedirler. Onlar için "Prof." olmak sadece muayenehanelerinin tabelalarına ekledikleri bir kariyer unsuru ve hasta pazarından daha fazla rant koparabilmenin bir aracıdır.

10. Kuvvacı Hekimler: Onlar 1. Millet Meclisinde kumandayı en radikal biçimde reddeden Dr. Hikmet Bey'in günümüzdeki kalıntılarıdır. O kadar azalmışlardır ki yani o kadar "out", aslında bir grup bile oluşturmaları olanaksızdır. İnatçı, duygusal hekimlerdir.

Sayın Okuyucu: Bu yazı yarası olan gocunur mantığına göndermeler yapmaktadır.

Çöken bir toplumsal yapının insani olan herşeyi yerle bir etmesi kaçınılmazdır. Hekimler de peygamber olmadıklarına göre yaşanan süreçlerden paylarına düşeni alacaklardır. Kaldı ki mimariyi çalan kılıfını çoktan hazırlamıştır bile... Önemli olan, tıp adamının doyumunu, hazzı tıbbi bilginin kullanım alanlarının hangisinden alacağını netleşmesidir. Aksi halde herşey birbirine giriyor karışıyor. Bilgisizlik-bilgi, doğrular eğri oluyor.

Deontoloji den, doğru bildiğimiz şeylerin meslekdaşlarımızın ayaklarının altında ezilmesine ses çıkarmamayı anlamıyoruz. O hekimi her halükarda savunmak demek değildir. O sadece hekim arkadaşlarının ailelerinden para almamak gibi günümüzdeki tek örnek te değildir.

Deontoloji bir yaşam biçimidir. O hala;

"Primum Nil Nocere" (Önce zarar verme) dir.

Ne kendine, ne bana, ne hastana!